

PRZEBIEG OBRAD I WYBRANE PROBLEMY Z DYSKUSJI

Andrzej Misztal

Komitet Zagospodarowania Ziem Górskich PAN

Konferencja naukowa na temat: "Wiodące problemy gospodarowania w środowisku górskim województwa bielskiego" zorganizowana została w dniach 16-18 września 1981r. w Brennej przez Sekcję Karpacką Komitetu Zagospodarowania Ziem Górskich PAN.

Część referatową otworzył przewodniczący Komitetu prof. dr hab. T. Wojtaszek. Uczestnicy konferencji wysłuchali 7 referatów i 7 doniesień naukowych, a następnie udali się na halę Gronik należącą do Zakładu Doświadczalnego Instytutu Zootechniki w Grodźcu Śląskim. Na tym obiekcie dyrektor Zakładu prof. dr hab. J. Okoński przedstawił historię i kierunki badań.

W godzinach popołudniowych w Brennej odbyła się dyskusja dotycząca problemów gospodarowania na terenach górskich. Prof. dr hab. R. Michałek stwierdził, że priorytetowym problemem jest nie tyle wytworzenie, co właściwe zagospodarowanie masy zielonej. Zwrócił również uwagę na zbyt późny zbiór pierwszego pokosu siana, przypadający na okres deszczów świętojańskich. Prof. dr M. Nowak wskazał na konieczność stworzenia w górach takich warunków, aby ludzie chcieli tam zostać i gospodarować.

W dalszej dyskusji skoncentrowano się na roli terenów górskich w gospodarce wodnej kraju. Na zagadnienie to zwrócił uwagę dr inż. S. Kurek podkreślając znaczenie właściwej struktury użytkowania gruntów, szczególnie zwiększenia powierzchni lasów. Prof. dr hab. P. Prochał wskazał na konieczność strefowania użytków w zlewniach górskich - w górnej części lasy, następnie łąki, a w częściach dolinowych grunty orne. Prof. dr hab. W. Świdziński podkreślił, że wartość terenów górskich jako rezerwuaru wody jest znacznie większa niż z tytułu produkcji rolnej. Również prof. J. Borkowski i R. Kostuch stwierdzili, że priorytetowym zagadnieniem dla kraju jest traktowanie obszarów górskich jako źródła wody.

Prof. dr hab. K. Mazur zwrócił uwagę na nadmierną fascynację nawożeniem jako czynnikiem intensyfikującym gospodarke rolniczą. Jego zdaniem ważniejszym problemem winno być odpowiednie zagospodarowanie otrzymywanej produkcji. Prof. dr hab. K. Zabierowski opowiedział się za potrzebą intensyfikacji rolnictwa w górach, lecz wskazał na konieczność określenia przez naukę sposobu przebiegu tego procesu,

by nie stanowił on zagrożenia dla środowiska. Prof. dr hab. S. Kopeć w nawiązaniu do zalecanego przez dr W. Jarosza ekstensyfikowania produkcji rolniczej w parkach krajobrazowych podkreślił, że poziom nawożenia mineralnego 240 kg NPK na użytkach zielonych nie zagraża środowisku. Prof. dr J. Kubica zwrócił uwagę na potrzebę zwiększenia ilości punktów doświadczalnych w terenach górskich oraz celowość reaktywowania Zakładu Gospodarki Górskiej PAN.

Dyskusję podsumował przewodniczący Komitetu prof. dr hab. T. Wojtaszek, który stwierdził, że konferencja spełniła swoje zadanie.

W czasie objazdu terenowego uczestnicy konferencji zwiedzili niektóre obiekty, a mianowicie:

- zabudowę biologiczno-techniczną potoku Brennica,
- specjalistyczne hodowlane gospodarstwo indywidualne nastawione na produkcję mleka,
- obiekt pastwiskowy "Czantoria" należący do RSP "Jeleśnia" w Ustroniu,
- zrehabilitowaną halę na Równicy należącą do RSP "Jeleśnia",
- okolice Ustronia i uzdrowisko Jaszowiec.

Komisja w składzie: prof. dr hab. R. Kostuch (przewodniczący), prof. dr hab. Z. Capecki, dr inż. A. Janeczko, doc. dr hab. G. Michna uznała za najważniejsze następujące wnioski pokonferencyjne:

1. Ze względu na silne uprzemysłowienie i dużą gęstość zaludnienia, tereny województwa bielskiego mają do odegrania dużą rolę, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej, rekreacji i turystyki. W związku z tym należy położyć nacisk na ochronę środowiska przyrodniczego wspomnianych terenów zachowując, pomnażając i lepiej wykorzystując ich walory krajobrazowe i zdrowotne dla potrzeb społeczeństwa tutejszych aglomeracji przemysłowych.

2. W celu zachowania korzystnych układów środowiskowych oraz zabezpieczenia retencji wodnej na obszarach górskich woj. bielskiego należy wprowadzić prawidłową gospodarkę leśną. Polegać ona powinna nie tylko na zwiększeniu stopnia lesistości obszarów górskich, lecz przede wszystkim na przebudowie ich drzewostanów pod względem większej przydatności hydrologicznej. Obecne jednogatunkowe drzewostany szpilkowe są z punktu widzenia hydrologicznego mało efektywne.

Istnieje też potrzeba dokonywania przebudowy gatunkowej tych drzewostanów, które wykazują niekorzystny stan sanitarny, wywołany emisją pyłów przemysłowych. Zachodzi więc potrzeba wprowadzania takich gatunków drzew, które wykazują mniejszą wrażliwość na przemysłowe zanieczyszczenia atmosferyczne.

3. Tereny górskie woj. bielskiego, ze względu na dużą presję turystyczno-wczasową wymagają odpowiedniego dla tych celów zagospodarowania polegającego między innymi na rozładowaniu ruchu wczasowo-turystycznego w miejscowościach położonych w dolinie Wisły i bezpośrednim jej sąsiedztwie, przy równoczesnym zaktywizowaniu miejscowości pod tym względem niedocenionych. Istnieje potrzeba przystosowania

dla potrzeb rekreacji i turystyki obszarów górskich Beskidu Małego, żeby w ten sposób odciążyć nasilenie ruchu turystycznego na terenie Beskidu Śląskiego i Żywieckiego.

Należy przeprowadzić prace badawcze mające na celu poznanie chłonności turystycznej i wczasowo-rekreacyjnej poszczególnych miejscowości oraz obszarów górskich dla zapobieżenia ich degradacji wynikającej z masowości turystyki.

Regulacja i prawidłowe rozmieszczenia ruchu turystycznego podyktowane musi być ochroną walorów środowiska przyrodniczego, szczególnie na obszarach parków krajobrazowych.

4. Rolnictwo terenów górskich powinno być również podporządkowane nadrzędnym celom, a przede wszystkim gospodarce wodnej. Z tego też względu uprawa roli powinna być ograniczona do około 700 m npm i spadków stoków nie przekraczających 10°. Na wyższych wzniesieniach terenu nad poziomem morza oraz przy większych spadkach powinno się prowadzić gospodarkę łąkowo-pastwiskową opartą na racjonalnych podstawach użytkowania i nawożenia. Nawożenie mineralne górskich użytków zielonych powinno być zróżnicowane w zależności od wzniesienia terenu nad poziom morza, wielkości spadków oraz sposobu użytkowania runi.

W wyższych wzniesieniach terenu nad poziomem morza powinna dominować gospodarka pastwiskowa jako najbardziej uzasadniona względami przyrodniczymi i gospodarczymi. Szczególnej uwagi wymaga prowadzenie pasterstwa na terenie Żywieckiego Parku Krajobrazowego, gdzie ściśle powinno ono być podporządkowane wymaganiom ochrony środowiska przyrodniczego. Istotnym zagadnieniem jest właściwe ustalenie obsady pastwiskowej, pełne wykorzystanie miejscowych nawozów organicznych oraz ograniczenie do niezbędnych potrzeb nawożenia mineralnego.

Istnieje potrzeba wiązania rolnictwa terenów górskich z turystyką i rekreacją w celu podniesienia dochodowości górskich gospodarstw rolniczych.

5. Wzrost pogłowia zwierząt gospodarskich, a przede wszystkim pogłowia owiec w istniejących na tutejszych terenach górskich gospodarstwach indywidualnych i uspołeczniionych zmusza władze administracyjne woj. bielskiego do uruchamiania rezerw tkwiących w górskich użytkach zielonych.

Dotychczas zagospodarowano radykalnymi sposobami ponad 350 ha tzw. halnych użytków zdegradowanych. Jakkolwiek zagospodarowanie to przynosi znaczne korzyści produkcyjne, to jednak wiążą się one z wysokimi nakładami inwestycyjnymi, a na skutek nieracjonalnych sposobów użytkowania runi efekty zagospodarowania są krótkotrwałe. W związku z tym należy starać się o lepsze przystosowanie sposobów zagospodarowania do istniejących warunków siedliskowych, a także położyć większy nacisk na racjonalniejsze użytkowanie runi zagospodarowanych obiektów halnych. Z rozpoznania terenowego wynika, że zagospodarowanie zdegradowanych użytków halnych radykalnymi sposobami jest ekonomicznie uzasadnione do wysokości 1000 m npm. Przy wyższych wzniesieniach terenu staje się ono wątpliwe.

6. Dla pełnego wykorzystania rezerw produkcyjnych tkwiących w górskich użytkach zielonych woj. bielskiego istnieje potrzeba lepszego wyposażenia gospodarstw rolniczych w sprzęt komunikacyjny i rolniczy, umożliwiający większą mechanizację prac na górskich użytkach zielonych.

7. Niezbędne jest również zagęszczenie i poprawa technicznego stanu sieci drogowej łączącej górskie użytki zielone z gospodarstwami dolinowymi. Bez usprawnienia bowiem transportu, wykorzystanie możliwości produkcyjnych górskich użytków zielonych będzie nadal niemożliwe.